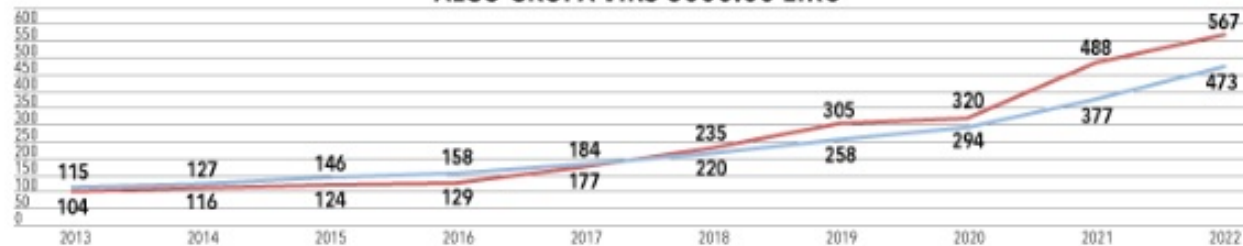
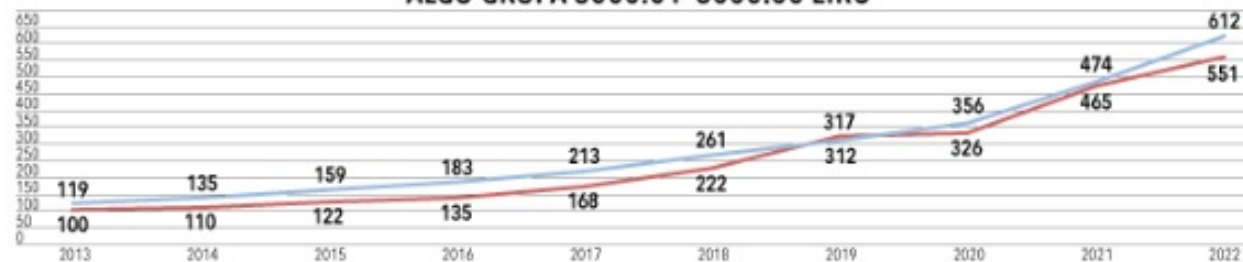

DARBINIEKU SKAITA ALGU GRUPĀ PIEAUGUMS PRET 2012. GADU %

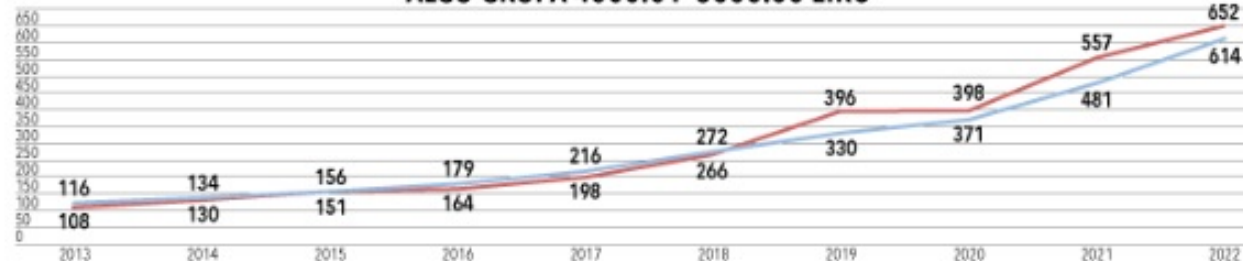
ALGU GRUPA VIRS 6000.00 EIRO

ALGU GRUPA 5000.01-6000.00 EIRO

ALGU GRUPA 4000.01-5000.00 EIRO

ALGU GRUPA 3000.01-4000.00 EIRO

Darba ņēmāji — sabiedriskajā sektorā — privātajā sektorā

Avots: CSP

GRAFIKU SKAIDROJUMS

Četros grafikos ir attēlotas četru lielāko algu grupu izmaiņas laikā no 2012. gada līdz 2022. gadam. Cilvēku skaits katrā algu grupā 2012. gadā tiek pieņemts par 100% vai vienību. Katrā nākošajā gadā tiek aprēķināts darbinieku daudzums grupā procentos, ja 2012. gads ir 100% un ievērojot, ka labāk atalgoto skaits visās grupās visu laiku aug, visi procentu grafiki pārliecinoši aug, tomēr dažos izaugsme ir straujāka.

Tas arī ir petījuma mērķis – parādīt, kuriem veicas vislabāk.

KURAM TĀS RŪP?

Jo vairāk, jo labāk

Atsaucoties uz ziņu medijā “Diena” publicēto <https://www.diena.lv/raksts/latvija/zinas/jo-vairak-jo-labak-14313655> (23.02.2024)

Bruto darba algu saņēmēju, kuri valsts sektorā saņem 6000 eiro un vairāk mēnesī un kas ir maksimālā algu grupa Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datos, skaits 2012. gadā bija 324 cilvēki, bet 2023. gada novembrī – jau 3004 cilvēki. Privātajā sektorā 2012. gadā algu virs 6000 eiro saņēma 1202 cilvēki, bet 2023. gada novembrī tādu bija 6773. Acīmredzami, ka lielo algu saņēmēji valsts sektorā aug daudz straujāk nekā privātajā sektorā.

Pētījumu par dažādu algu izaugsmes tendencēm veicām, neņemot vērā 2023. gadu, jo līdz 2022. gada beigām algu inflācija nebija sākusies. Līdz ar to atklājas, ka lielo algu pieauguma tendence valsts sektorā ir ilgstoša un augoša. 2023. gada beigās algu inflācija jau sākusies, kas arī ļauj sociālā tīkla X lietotājam Jānim Vinteram pamanīt tendenci, tomēr pagājušā gada algu datos jau ir nepieciešamība izdalīt algas, kas ir diapazonā no 6000 līdz 8000 eiro, līdz 10 tūkstošiem eiro un virs 10 tūkstošiem eiro, bet šāda dalījuma CSP vēl nav. Laikā no 2012. līdz 2022. gadam lielāko algu grupā virs 6000 eiro darbinieku skaita pieaugums valsts sektorā bijis 5,66 reizes, bet privātajā sektorā – tikai 4,72 reizes. Labi redzams, ka straujais uzrāviens pērn ir vien ilgstošas politikas sekas, kas mērenas inflācijas apstākļos bija vāji pamanāmas.

Vairāk lielajiem vadītājiem

Kā 2012. gadā, tā 2022. gadā lielo algu segments raksturo pietiekami lielas algas, un CSP mērījumu nemainīgums šajā segmentā 10 gadu periodā dod iespēju pārlūkot labi atalgoto darbinieku skaita pieaugumu. Līdztekus jāievēro, ka inflācija 10 gadu laikā minētajā

periodā atbilstoši CSP inflācijas kalkulatoram ir bijusi 43,3%. Proti, daļa no lielo algu saņēmēju pieauguma veidojas dabīgi – algām sekojot preču un pakalpojumu cenu inflācijai, tomēr datu entropija atbilstoši inflācijas ietekmei nav dominējošais faktors, kas jāņem vērā.

Uzskatāmi redzams, ka sabiedriskajā sektorā – algu grupā no 5000 līdz 6000 eiro – ir krietni mazāk darbinieku nekā grupā virs 6000 eiro, turklāt šajā grupā pieaugums ir lēnāks nekā privātajā sektorā. Rodas priekšstats, ka augstākās vadības skaits aug straujāk nekā viņu padomnieku un vietnieku skaits. Tomēr arī te nebūs pateikta visa patiesība, jo algu grupā 4000–5000 eiro darbinieku skaits valsts sektorā 10 gadu laikā audzis straujāk nekā privātajā sektorā. Proti, sabiedriskajā sektorā – 6,52 reizes, bet privātajā – tikai 6,13 reizes. Ejot uz leju, zemākās algu grupās privātajā sektorā lielāku algu saņēmēju skaits aug arvien straujāk nekā valsts sektorā. Algu segmentā, kas ir nedaudz zem vidējās algas – no 1000 līdz 1500 eiro, kurā šobrīd var atrast skolotājus, policistus, valsts aparātu apkalpojošo personālu, pieaugums ir bijis krietni mazāks. Šajā grupā privātajā sektorā darbinieku skaits pieaudzis 2,8 reizes, bet sabiedriskajā – nepilnas divas reizes.

Kopumā jāsecina, ka valsts sektors koncentrējies uz augstākās vadības un to vietnieku atalgojuma audzēšanu, jo skaidrs, ka pirms 10 gadiem, neilgi pēc 2008. gada krīzes, liela daļa vadītāju saņēma krietni mazāk. Laika gaitā augstāko algu grupu sasnieguši arī tādi sabiedriskā sektora vadītāji, kuri iepriekš atradās 2000 līdz 3000 eiro algu segmentā. Savukārt, ievērojot to, ka virs 6000 eiro dalījuma vairs nav, var droši apgalvot, ka šobrīd noteikti ir vērts tādu radīt, izdalot algu grupas virs 8000 un virs 10 000 eiro.

Lai palielinātu, spiediet uz attēla!

Lielākās nav deputātiem un ministriem

Sabiedriskā sektora algu apskatos tiek izceltas ministru un Saeimas deputātu algas, bet 2022. gada mēneša bruto alga 14. Saeimas deputātam bija 3386 eiro, turklāt lielākā daļa decembrī saņēma mazākas algas. Runājot par lielo algu saņēmējiem valsts sektorā, mēs nerunājam par deputātiem. Arī ministri 2022. gadā nerasniedz lielo algu grupu. 2022. gadā Ministru prezidenta mēneša bruto alga bija 5216 eiro. Proti, pēc KNAB oficiālās informācijas pat bijušais premjers Krišjānis Kariņš nebija šajā grupā. Vienīgie, kuri no valsts pārvaldes sabiedriskajā sektorā varēja saņemt lielās algas, ir Rīgas domes priekšsēdētājs, kuram kopš 2022. gada alga ir 6349 eiro, turklāt KNAB ziņojumā runa ir par maksimālo iespējamo summu. Vēl Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas vadītāja maksimālā alga pārsniedz 6000 eiro. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas vadītājas maksimālā alga 2022. gadā bijusi 10 365. Tāpat Finanšu izlūkošanas dienesta vadītāja alga ir lielajā grupā – 8480 eiro. Tas arī viss.

Pārējie no 1836 sabiedriskā sektora darbiniekiem 2022. gadā meklējami valsts uzņēmumu valdēs un padomēs vai arī tiešajā vadībā.

Jāpiebilst, ka 2023. gadā bija pamatīgs algu palielinājums visā valsts pārvaldē un liela daļa piectūkstošnieku ielēca nākamajā sadaļā – 6000 eiro un vairāk, tomēr mūsu mērķis ir izcelt tieši 2022. gada rezultātus, kas atklāj problēmas būtību, nevis ļauj tai paslēpties aiz politiskas muguras.

Milzīgās algas – kāpēc?

Jau ilgstoši ir valsts retorika par to, ka privātajā sektorā ir lielas algas un tāpēc valsts, ja vien vēlas paturēt augstākos vadītājus, spiesta maksāt. Šajā apsvērumā ir daļa patiesības, pat vairāk – ir vairāki piemēri, kad vadītāji no privātā sektora pārgājuši uz valsts uzņēmumu vadību. Piemēram, VAS *Valsts nekustamie īpašumi* vadītājs – izcēlu, jo tas ir viens no veiksmīgākajiem piemēriem šādai vadītāju piesaistei. Proti, algas valsts uzņēmumos jau ir tik labas, ka privātie vietām nespēj konkurēt. Otra lieta ir likumi, kas

nosaka valsts uzņēmumu padomju un valžu atalgojuma apmērus atbilstoši uzņēmuma lielumam. Turklāt uzņēmumu valdēs ir gan fiksētā algas daļa, gan mainīgā, jo īpaši izceļot valdes priekšsēdētāja lomu.

No vienas puses, ja valsts uzņēmumi, kā, piemēram, *Latvijas dzelzceļš*, *Latvijas pasts* vai *Sadales tīkls*, būtu veiksmīgi un strādātu tā, ka nav pārmetumu, jebkuras saprātīgas izmaksas būtu piedodamas. Tomēr virknē gadījumu par augstāko vadītāju veiksmi ir šaubas un jo īpaši tāpēc, ka lielāko algu sadaļā pieaugums valsts sektorā ir bijis straujāks nekā privātajā sektorā pamatoti. Otrs jautājums – vai tiešām valdēm jābūt tik lielām visos gadījumos? Proti, sistēma ir izveidota un paredz, ka valsts uzņēmumu augstākās vadības algas aug straujāk, un tā tas būs arī turpmāk, bet uzņēmumu darbības rezultāti daļā gadījumu pasliktinās. Jāuzsver, ka runa ir par tiem vadītājiem, kuri nevis rada pievienoto vērtību, bet tikai nodrošina tās radīšanu. Proti, *Latvijas dzelzceļš* vairs nevar būt pelnošs, ja Latvijas uzņēmēji nerada pietiekamu daudzumu preču, ko pārvadāt.

Līdz ar šiem secinājumiem ir pamats pārvērtēt Latvijas valsts uzņēmumu augstākās vadības atalgojuma principus, pievēršot uzmanību tieši lielāko algu saņēmējiem un uzņēmuma rezultativitātei.

Vai vajag algu optimizāciju?

Summējot valsts sektora lielo algu saņēmējus virs 6000 eiro 2022. gadā, iegūsim summu līdz 150 miljoniem eiro gadā, bet šobrīd jau nedaudz virs 200 miljoniem gadā. Veicot korekcijas augstākās vadības atalgojuma struktūrā, visticamāk, nav iespējams iegūt visu summu budžetā, jo uzņēmumi kādam un kaut kādā veidā ir jāvada. Tajā pašā laikā optimizācija ir iespējama. Jo sevišķi, ja algu korekcijas valsts uzņēmumos veic ne tikai pašā virsotnē. Algas virs 2500 eiro sabiedriskajā sektorā 2022. gadā veido aptuveni miljardu gadā. Raugoties plašāk, noteikti ir iespējams runāt par 10% ekonomiju kopumā, tostarp paraugoties arī uz institūciju un iestāžu darbu.

Ir skaidrs, ka ierobežošana jāsāk no augšas un tad visu algu trepes nedaudz saruks. Praktiskais ieguvums, aptuveni un ļoti pieticīgi rēķinot, ir 100 miljoni eiro.